

464
+ Mon cher Theo, merci de ta bonne lettre
ainsi que du billet de 50 francs.
Je ne trouve pas jusqu'à présent la vie
ici aussi avantageuse que j'en ai pu l'espérer
seulement j'ai trois études de faites ce qu'à
Paris de ces jours-ci probablement je n'aurais
pas su faire

j'étais content de ce que les nouvelles
de la Hollande m'ont apportées satisfaisantes
Pour ce que est de Reid je serais peu
étonné de ce qu'il est (il est pourtant) - il
est de mauvaise humeur (je l'ai deviné
sans le dire) - mais de notre part que
nous n'aurons jamais eu avantage à le
connaître serait relativement injuste
puisque 1. il nous a fait cadeau
d'un très-beau tableau (lequel tableau
soit d'entre parantide on avait l'intention
d'acquies) 2. Reid a fait monter les
Monticelli de valeur et puisqu'on en possède
5 il en résulte pour nous que ces tableaux
ont haussé en valeur. 3 il a
été de bonne et agréable compagnie
sans les premiers mois -

Vincent
si
Theo

meridiane

Maintenant de notre côté on a
voulu le faire participer à une affaire
plus importante que celle des Monticelli
et il a fait semblant d'en y pas comprendre
grand chose.

Il me semble que pour avoir l'avantage
encore le droit de rester maîtres de
notre terrain en tant que quant aux
~~affaires~~ impressionistes -
pour qu'il n'y puisse avoir de doute
concernant notre bonne foi ~~en ce qui~~
à l'égard de Reid - on pourrait
se laisser agir sans intervenir comme
bon lui semblera pour les Monticelli
de Marseille. Insistant ^{sur ceci} que
les peintres décidés nous intéressent
qu'indirectement au point de vue
argent.

Et si tu es d'accord en ce à l'égard
tu peux de ma part ainsi lui
dire que s'il a l'intention de
venir à Marseille pour y acheter des
Monticelli il n'a rien à craindre ~~d'aucun~~
mais qu'on a le droit de lui demander
ses intentions à cet égard vu qu'on l'a
révoqué sur cette lettre -

Pour les impressionistes - il me semblerait
juste que ce soit par ton intermédiaire
soit par toi directement qu'ils soient
introduits en Angleterre. Et si Reid
prenait les devants on aurait le droit
de le considérer comme ayant agi envers
nous de manière tout à fait raison-
nable. Depuis que j'ai écrit la lettre pour
les Mondicelli de Marseille.

Tu rendras sûrement service à notre ami Konig
en lui laissant passer sa visite chez
Reid. Pour avoir ce n'est
pas nous qui agissons. C'est lui.
En cas que tu voudras le prévenir, et
il me semble que tu devrais le faire.

Il faut aussi expliquer avec la mère de
façon que tu n'aies pas de responsabilités
indirectes. Si tu vois Bernard des lui alors
que jusqu'à présent j'ai à payer
plus cher. Mais
qu'il se croit qu'en vivant en garni
avec les bourgeois il doit y avoir des
économies à faire. Ce que je cherche
et dès que j'aurai vérifié je lui écrirai
ce que me paraît le moyen de
réduire les dépenses.

Il me semble par moments que
mon sang remonte bien plus au

Vincent & Theo

FRAȚII VAN GOGH

Traducere din engleză de Gabriel Tudor

DEBORAH HEILIGMAN

moins se remette à circuler
cela n'~~était~~^{avait} pas été le cas dans
les derniers temps à Paris je n'en pourrais
véritablement plus.

Il faut que je prenne mes couleurs et
matériel soit chez un épicer soit chez un
libraire qui n'ont pas tout ce qui serait
désirable. Il faudra bien que j'aille
à Marseille pour voir ~~le~~ comment
l'état de ces choses serait par là
j'aurais espéré trouver du bleu bien ~~le~~
et en somme je n'en désespère pas vu
qu'à Marseille on doit pouvoir acheter
les matières brutes de première main.

Et je voudrais pouvoir faire des
bleus comme j'en ai - qui ne
bougent pas. Tant que les autres
enfin nous verrons -

Ne t'embête pas et donne
une poignée de main avec
Copernic pour moi. b. t.

Les études que j'ai sont une vache
pour me débarrasser un passage avec l'inep
un ras d'en haut de t'effort avec la boutique
d'un charcutier. Les femmes sont
bien belles ici c'est pas une blague - par
contre la musique d'Arles est atroce et avec
blague et de la d'Arles à l'arabesque - et ça aussi
un musée d'antiquités vraies celles-là.

Vincent

Pentru Aaron și Benjamin – frați dragi, fii exemplari

Colecție coordonată de Radu Lilea
Redactor: Ioana Andreea Tudose
Tehnoredactor: Cristian Vlad, Carmen Dumitrescu
Corector: Alina Bogdan
DTP copertă: Anna Grozavu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
HEILIGMAN, DEBORAH

Vincent și Theo. Frații Van Gogh / Deborah Heiligman; trad. din engleză de Gabriel Tudor. – București: ART, 2019
ISBN 978-606-710-608-4

I. Tudor, Gabriel (trad.)

821.111

Reproducerea următoarelor lucrări a fost realizată cu sprijinul Muzeului Van Gogh, Amsterdam: *Scrisoare*, Vincent van Gogh către Theo van Gogh, Auvers-sur-Oise (pp. i – iv); *Vedere din apartamentul din Rue Lepic*, Paris (pp. x – 1); *La Crau, vedere dinspre Montmajour*, Arles (pp. 8 – 9); *Scrisoare*, Vincent van Gogh către Theo van Gogh (pp. 59 – 60); *Vedere a Royal Road, Ramsgate*, Ramsgate (pp. 82 – 83); *Fabrica de cocs din Borinage*, Flénu (pp. 122 – 123); *Suferință*, Haga (pp. 138 – 139); *Furtună la Scheveningen*, Haga (pp. 178 – 179); *Scrisoare*, Vincent van Gogh către Theo van Gogh, cu schița cadrului pentru studiul perspectivei, Haga (p. 193); *Duminică la Eindhoven*, Nuenen (pp. 216 – 217); *Vedere din Paris cu Catedrala Notre-Dame și Panthéon-ul*, Paris (pp. 246 – 247); *Poartă în zidurile Parisului*, Paris (pp. 278 – 279); *Peisaj cu mori de vânt la Fontvieille*, Arles (pp. 298 – 299); *Desiș cu iederă în grădina azilului*, Saint-Rémy-de-Provence (pp. 342 – 343); *Interior cu mese și scaune și Schiță a dormitorului*, Auvers-sur-Oise (pp. 374 – 375); *Zidul împrejmuitor al lanului de grâu de lângă azil*, Saint-Rémy-de-Provence (pp. 398 – 399); *Vrabie moartă, studii*, Saint-Rémy-de-Provence (pp. 430 – 431); *Scrisoare*, Vincent van Gogh către Theo van Gogh, Auvers-sur-Oise, 23 iulie 1890 (pp. 446 – 447).

Reproducerea lucrării *Fermă și hambar* (pp. 14 – 15) a fost realizată cu sprijinul Wikiart.

Copyright text © 2017 by Deborah Heiligman

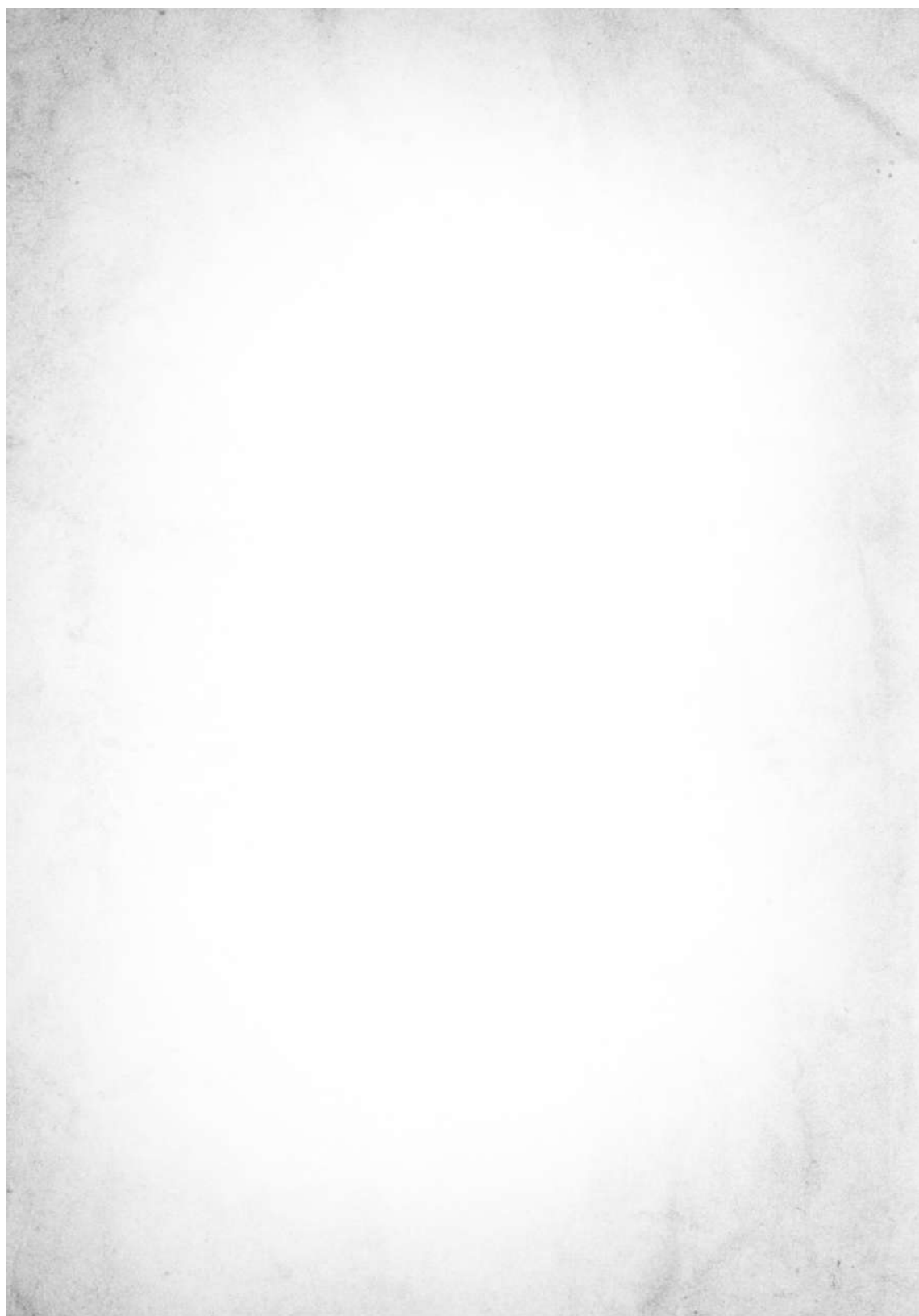
Copyright copertă © Van Gogh Museum, Amsterdam, Netherlands via Getty Images

© Editura ART, 2019, pentru prezenta ediție

Vincent van Gogh
1853 – 1890

Theo van Gogh
1857 – 1891

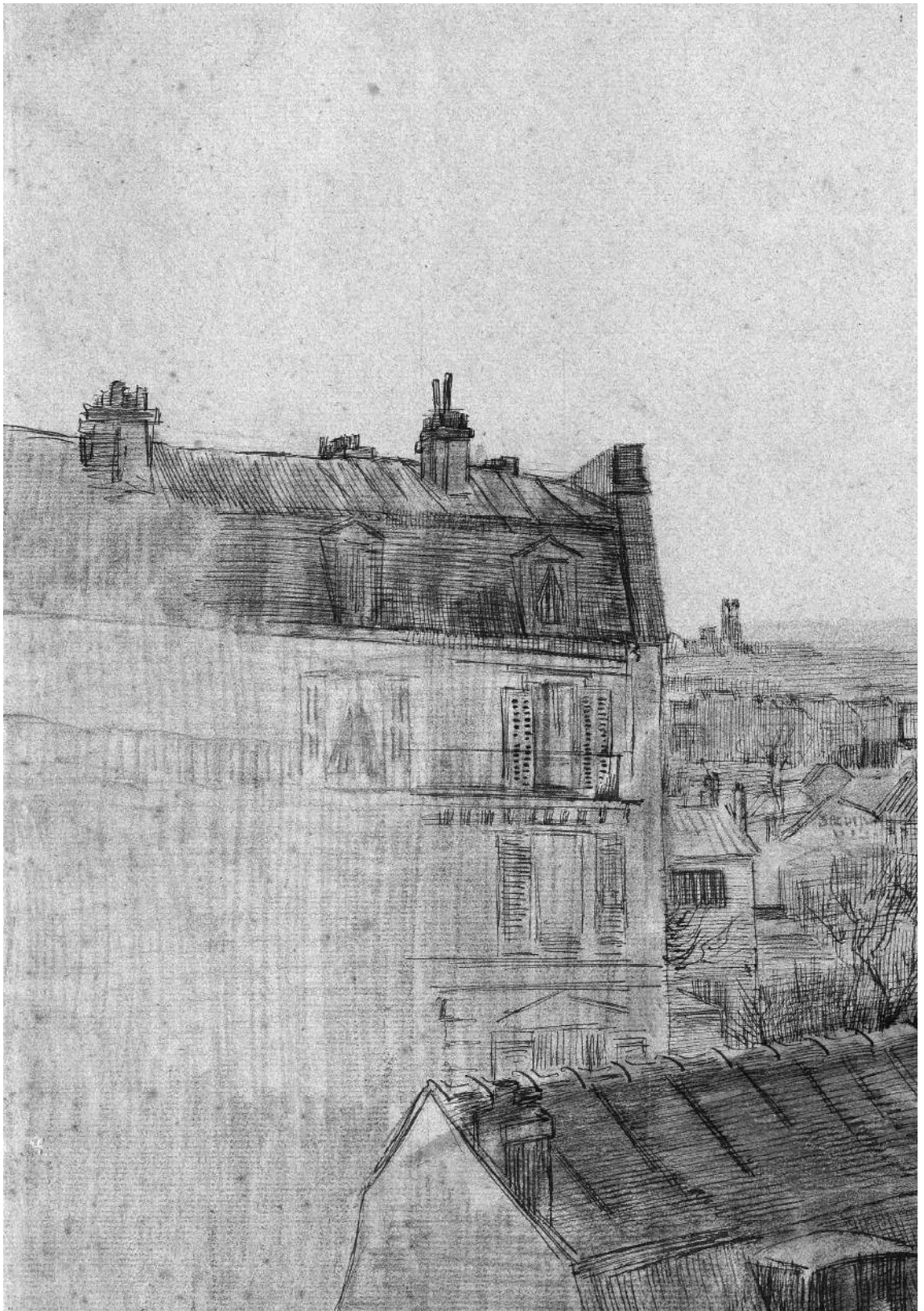
Fără Theo, lumea nu l-ar fi avut pe Vincent.

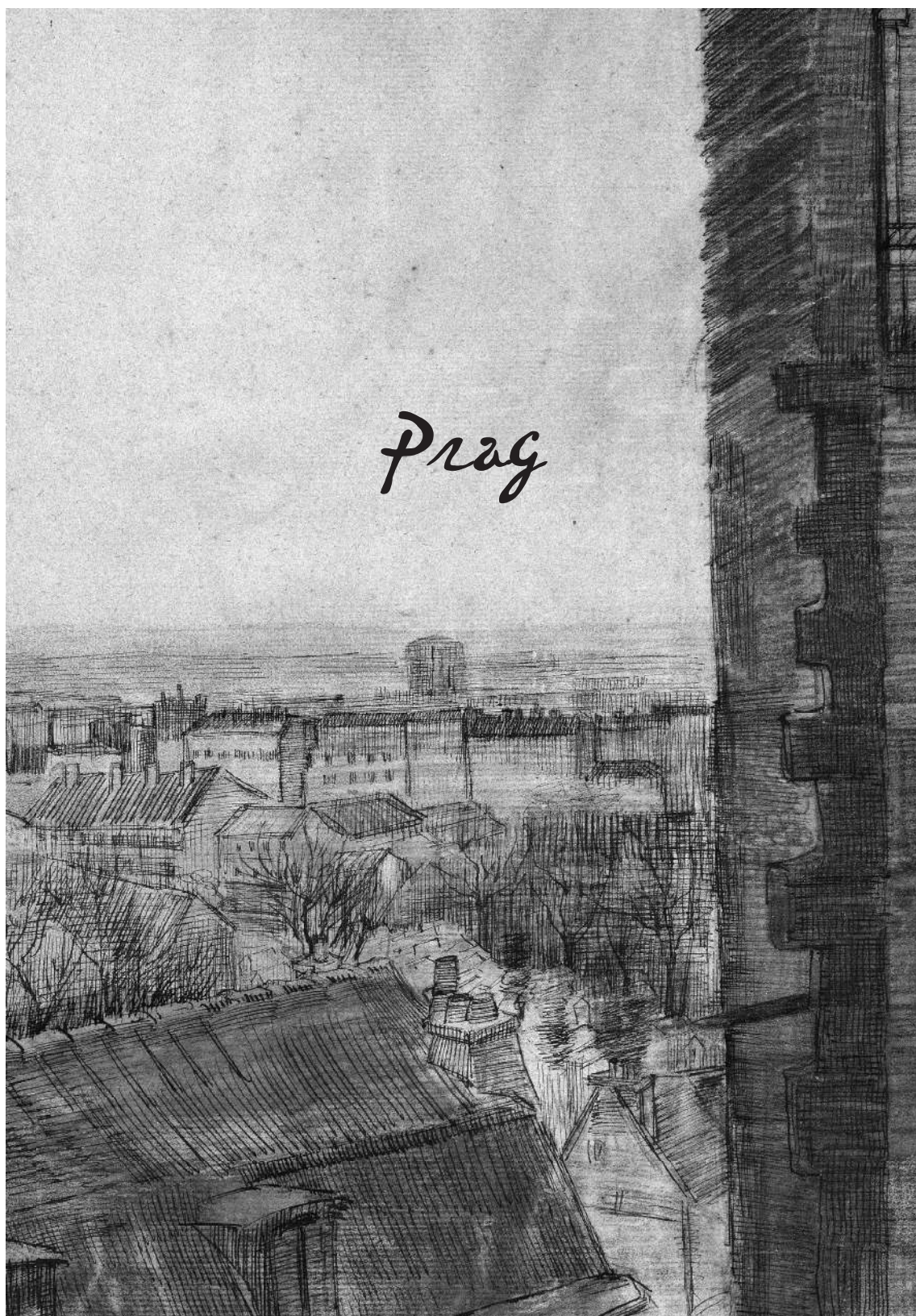
Cuprins

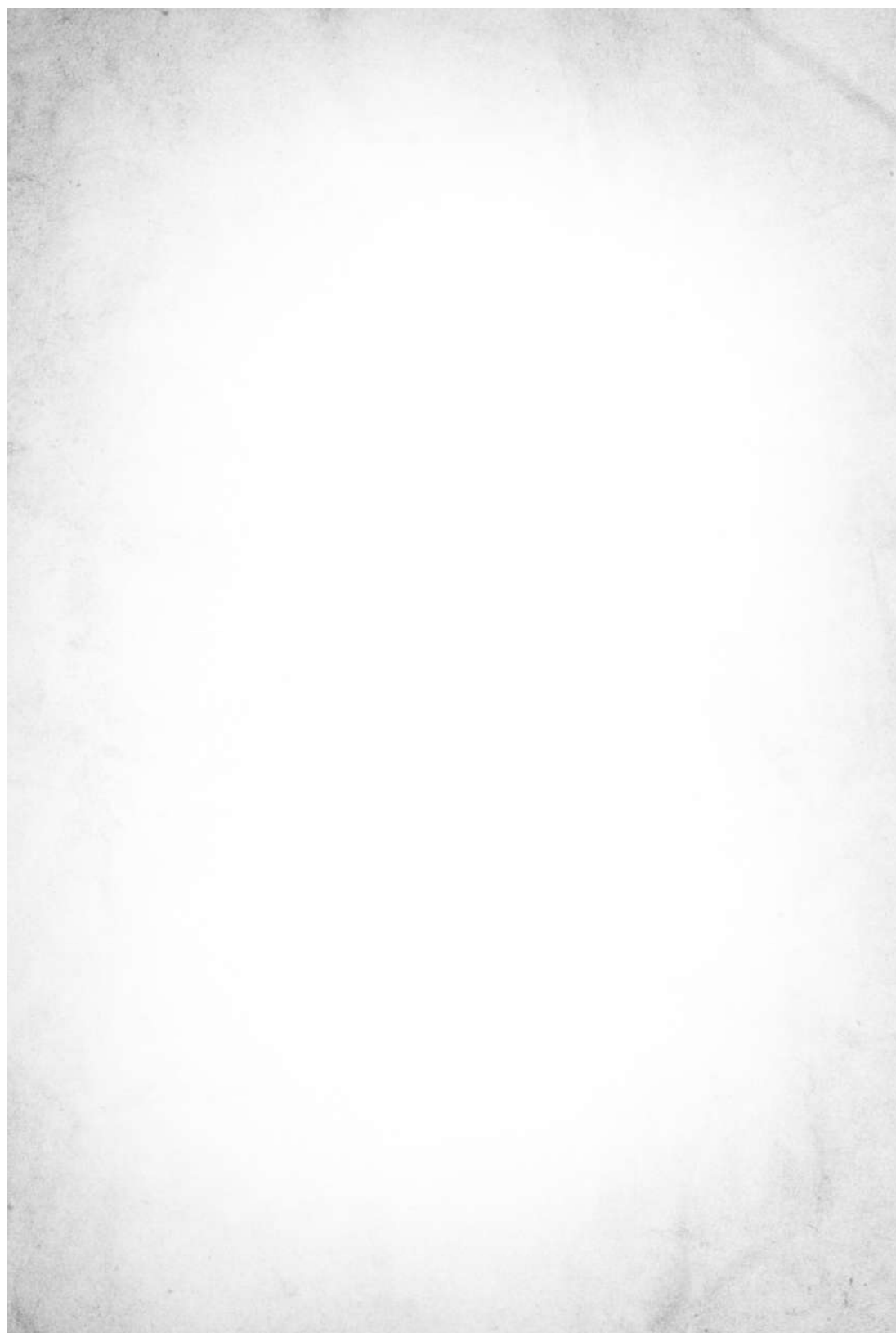
PRAG.....	1
MEZANIN: O privire în viitor.....	9
GALERIA I: Începuturi (1852 – 1872).....	15
GALERIA A II-A: Pericole (1873 – 1875).....	59
GALERIA A III-A: Pași greșiți, poticneli (1875 – 1879).....	83
GALERIA A IV-A: Fisuri (1879 – 1880).....	123
GALERIA A V-A: Căutarea (1880 – 1882).....	139
GALERIA A VI-A: Furtuni (1882 – 1883).....	179
GALERIA A VII-A: Sfârșituri și începuturi (1884 – 1885).....	217
GALERIA A VIII-A: O paletă extinsă (1885 – 1887).....	247
GALERIA A IX-A: Legături (1887 – 1888).....	279
GALERIA A X-A: Pasiuni (1888).....	299
GALERIA A XI-A: Abundențe (1888 – 1889).....	343
GALERIA A XII-A: Viitoruri (1890).....	375
GALERIA A XIII-A: Sentimentul finitului (1890).....	399
GALERIA A XIV-A: Rămășițe (1890 – 1891).....	431
IEȘIREA DIN SCENĂ.....	447
Oameni.....	453
Călătoria lui Vincent și a lui Theo.....	456
Nota autoarei.....	467
Bibliografie.....	471
Mulțumiri.....	476
Note.....	479

Prag

1.

DOI FRAȚI, UN APARTAMENT, PARIS, 1887

---

*Cândva l-am iubit pe Vincent
foarte mult și îmi era cel mai bun prieten,
dar acele vremuri s-au dus.¹*

— Theo van Gogh către sora lui, Willemien, 14 martie 1887

VINCENT, FRATELE LUI THEO, locuia împreună cu acesta de mai bine de un an, însă Theo simțea deja că nu mai rezistă.

„Atmosfera de acasă a devenit aproape insuportabilă”², îi scria el surorii sale, Wil, în martie 1887. Chiar dacă se mutaseră într-un apartament mai mare, spațiul era în continuare neîncăpător pentru năvalnica fire a lui Vincent și nevoia disperată de liniște a lui Theo. Acesta din urmă ardea de nerăbdare să-i ceară lui Vincent să se mute, dar știa că, dacă o va face, fratele său avea să devină și mai hotărât să rămână.

Încăpățânat. Năzuros. Îndărătnic. Vincent.

Theo van Gogh este directorul Goupil & Cie³, o galerie de artă prosperă, situată pe elegantul bulevard Montmartre din Paris. Theo este priceput la ceea ce face, dar ceva îl nemulțumește profund în clipa de față. Proprietarii galeriei îl presează să vândă picturi realizate

în stil tradițional, pentru că sunt populare și aduc bani. Deși are fără îndoială nevoie de bani – căci trebuie să se întrețină, să-l susțină financiar pe Vincent și să o mai ajute și pe mama lor –, Theo își dorește să vândă arta care i se pare cu adevărat captivantă, adică picturile celor din grupul impresioniștilor, prieteni de-ai lui și de-ai lui Vincent: Émile Bernard, Paul Gauguin, Claude Monet și Henri de Toulouse-Lautrec. Curând, poate chiar și picturile realizate de Vincent.

Însă pictorii moderni nu aduc suficienți bani – și de aici veșnica dispută cu șefii lui. Theo i-a convins să-i permită să organizeze o mică expoziție cu tablouri impresioniste la mezanin. Mezaninul nu este nici parterul, nici primul etaj al clădirii – este „puntea” dintre ele. E ca și cum picturile ar fi acceptate, dar nu într-un totu – o privire aruncată în viitor. E un început. Theo își petrece zilele muncind din greu și se întoarce în fiecare seară epuizat și exasperat la apartamentul de pe strada Lepic, numărul 54. Ce-și dorește e să aibă liniște și pace acasă, în schimb, îl găsește *pe Vincent*.

Adoră mintea strălucită a fratelui său, sociabilitatea, chiar și temperamentul lui sălbatic. Vincent poate fi un bun antidot pentru natura interiorizată și tendințele melancolice ale lui Theo.

Chiar și așa, după atâtea luni de iarnă pariziană geroasă petrecute sub același acoperiș cu Vincent, Theo a ajuns, atât fizic, cât și psihic, o epavă. În urmă cu câteva luni, în decembrie, a și paralizat, nemaiputându-se mișca zile în șir. Theo nu-și poate învinui fratele pentru deplorabila stare de sănătate în care se află, dar știe că pentru a se pune pe picioare trebuie să se detașeze de ieșirile și zbieretele lui Vincent, de cicăleala și predicile lui interminabile.

PRAG

Pentru a înrăutăți și mai mult lucrurile, Vincent își varsă în ultima vreme nervii *pe el*. „Nu pierde niciun prilej să-mi dea de înțeles că mă disprețuiește și că îl dezgust”⁴, îi mărturisește Theo lui Wil.

Portretul celor doi frați s-ar contura acum în tușe de un roșiatic țipător.

PE VREMEA CÂND VINCENT ȘI THEO erau copii și locuiau în localitatea Zundert din Olanda, tatăl lor, care era pastor, a scris o rugăciune specială. Toți copiii familiei Van Gogh trebuiră să o învețe pe de rost și să o rostească atunci când plecau de acasă:

„Doamne, adu-ne împreună, într-o singură inimă, și fie ca dragostea de Tine să facă legătura noastră și mai puternică.”⁵

Theo s-a ridicat cu bravură la înălțimea acestei rugăciuni. A fost cel mai bun prieten al lui Vincent în ultimii cincisprezece ani, de când au făcut un legământ, în timpul unei plimbări. Vreme de șapte ani, plini de sușuri, coborâșuri și furtuni, Theo i-a dat lui Vincent bani de culori, creioane, pensule, cerneală, pânze, hârtie, haine, mâncare și, înainte să se mute, bani pentru chirie.

Pe 30 martie, Vincent va împlini treizeci și patru de ani; pe 1 mai, Theo va face treizeci. Au ajuns până aici împreună – cum să-și alunge Theo fratele tocmai acum?

VINCENT ȘI THEO VAN GOGH seamănă foarte mult între ei: amândoi au părul roșcat, dar al lui Vincent este mai aprins, pe când al lui Theo

VINCENT ȘI THEO

bate spre blond. Vincent are pistrui; Theo nu. Amândoi sunt de statură medie – cam un metru șaptezeci –, însă Vincent e mai voinic, mai lat în umeri, pe când Theo e mai firav, mai slab. Au ochii de un albastru șters, uneori cu irizații albastre-verzui. Nu încapă îndoială că sunt frați.

Dar lasă însă impresii diferite.

Îmbrăcat în hainele sale de lucru, Vincent își petrece zilele pictând afară – dacă nu e prea răcoare – sau în apartament. E îmbâcsit de la praful și funinginea Parisului și mereu plin de pete de culoare: ocru, roșu-cărămiziu, portocaliu, galben de crom, albastru-cobalt, verde, negru, alb de zinc.

Nu se îmbăiază prea des – nimic ieșit din comun în secolul al XIX-lea –, dar o face *mult mai rar decât ar trebui*. Duhnește – a transpirație, murdărie, mâncare, vopsea, terebentină, vin și tutun. E mai tot timpul cu pipa în gură, cu toate că mai are foarte puțini dinți, și aceia cariați.

Și totuși, Vincent pare că plesnește de sănătate: e viguros, puternic și de nestăvilit. Patima izvorăște din el, ca și cum lumea pe care încearcă să o surprindă s-ar afla în interiorul său, gata să se reverse în orice clipă în afară.

Theo este curat, elegant în costumul său și are aerul unui prosper om de afaceri parizian. Trăsăturile sale sunt mai delicate, mai rafinate. Ar fi chipeș, dacă n-ar fi atât de bolnav: este sfrijit și palid. Arată de parcă trupul lui ar fi fost golit de viață. Și chiar așa se și simte.

ÎN MULTE PRIVINȚE, mutarea lui Vincent la Paris se dovedește benefică pentru ambii frați. Grație influenței lui Theo, artiștilor pe

care îi cunoaște și propriei munci asidue, Vincent pictează mai bine ca niciodată: sunt lucrări impregnate de lumină și culoare, în stilul său inconfundabil.

Vincent a dat sens vieții lui Theo. Acesta din urmă fusese *tare singur* la Paris, iar acum, deși nu are o soție și o familie, cel puțin are un cerc de prieteni prin Vincent. Și pentru asta îi este recunoscător. Chiar dacă îl încearcă disperarea, Theo nu-l dă afară pe Vincent. Nu încă.

În aprilie, Theo îi mărturisește celeilalte surori, Lies, că a fost bolnav, „mai ales în suflet, și am fost nevoit să duc o luptă grea, înăuntrul meu”.⁶ Dacă s-ar fi simțit bine, ar fi putut tranșa lucrurile cu fratele său.

Adevărul e că celor doi frați le e mai bine când e soare și cald, putând să petreacă mai mult timp afară. Cresc zilele pariziene – parcă din ce în ce mai repede. Ah, de ar veni odată primăvara! Dar este încă prea multă tristețe înăuntru și afară.

Tristețe și scânteii.

E ca și cum ar fi doi Vincent, îi spune Theo lui Wil. El cunoaște foarte bine cele două fețe ale fratelui său. Uneori, Vincent este generos, amabil, de o bucurie efervescentă, alteori e irascibil și dificil. Are o inimă uriașă, dar e îndărătnic și pus pe sfadă.

Vincent nu se ceartă doar cu Theo și cu sine, ci și cu prietenii și cu oamenii pe care îi admiră. Într-o noapte rece și zbuciumată, nu peste multă vreme, Vincent se va lua la harță cu un alt coleg de cameră. Iar cearta se va sfârși în sânge.

